

Powšitkowne wozjewjenje čłowječich prawow

Zjednočenych narodow wot 10. 12. 1948

Preambla

Dokelž tworí připóznaće wšěm čłonom čłowjeskeje swójbje přislušaceje dostojnosće a jich jenakich a njeparujomnych prawow zakład swobody, sprawnosće a měra w swěće,

dokelž stej njedopóznaće a znaječanje čłowječich prawow k aktam barbarstwa wjedłoj, kotrež su swědomje čłowjestwa hłuboko zranili, a dokelž je so wutworjenje swěta, w kotrymž spožči so čłowjekam, swobodnym wot stracha a nuzy, swoboda řečjenja a wěry, jako najwyše přócowanje čłowjestwa wozjewiło,

dokelž je bytostne, čłowječe prawa z knjejstwom prawa škitać, zo njeby so čłowjek k zběžkej přećiwo tyranstwu a potłóčowanju jako poslednjemu srědkkej nuzował,

dokelž je bytostne, wuwice přečelskich počahow mjez narodami spěchować,

dokelž su ludy Zjednočenych narodow we wustawkach znowa swoju wěru do zakładnych čłowječich prawow, do dostojnosće a hódnoty čłowjeskeje wosoby a do runoprawosće muža a žony wobkručili a wobzamknyli, socialny postup a lépsze žiwjenske poměry pře wjetšej swobodze spěchować,

dokelž su so sobustawske staty zawjazali, w zhromadnym džěle ze Zjednočenymi narodami powšitkowne respektowanje a zwoprawdženje čłowječich prawow a zakładnych swobodow přesadzić,

dokelž je zhromadne měnjenje wo tutych prawach a swobodach přewšo ważne za počne spjelnjenje tutoho zawjazka,

proklamuje Generalna zhromadžizna

tute Powšitkowne wozjewjenje čłowječich prawow jako zhromadny ideal, kotryž ma so wot wšěch ludow a narodow docpěć, zo bychu kóždy jednotliwec a wšě organy towaršnosće tute wozjewjenje stajnje w pomjatu měli a so přócowali, přez wučbu a kubłanje respektowanje tutych prawow a swobodow spěchować a přez postupowace naprawy w narodnym a mjezynarodnym wobłuku jich powšitkowne a faktiske připóznaće a zwoprawdženje pola wobydlerstwa kaž sobustawskich statow tak tež tych jich nadknjejstwu podstějacych teritorijow zaručeć.

Artikl 1

Wšitcy čłowjekoj su wot naroda swobodni a su jenacy po dostojnosći a prawach. Woni su z rozumom a swědomjom wobdarjeni a maja mjezsobu w duchu bratrowstwa wobchadžeć.

Artikl 2

Kóždy je woprawnjeny, w tutym wozjewjenju proklamowane prawa a swobody wužiwać, a to bjez kóždehožkuli rozeznawanja, kaž po rasy, barbje, splahu, řeči, religiji, politiskim abo druhim přeswědčenju, narodnym abo socialnym pochadze, po zamóženju, narodze abo druhim statusu .

Dale njesmědža so žane rozdžěle činić na zakładze politiskeje, prawniskeje abo mjezynarodneje pozicije kraja abo teritorija, kotremuž wosoba přisluša, njedžiwajo na to, hač je njewotwisny, hač pod rukowacelstwom stej, hač njewobsedži swójske knježerstwo abo hač podleži někajkemu druhemu wobmjezowanju swojeje suwerenity.

Artikl 3

Kóždy ma prawo na žiwjenje, swobodu a wěstotu wosohy.

Artikl 4

Nichtó njesmě so w njewólnistwje abo robočanstwje dzeržeć; njewólnistwo a wikowanje z njewólnikami stej we wšěch svojich formach zakazanej.

Artikl 5

Nichtó njesmě so podčisnyć čwělowanju abo surowemu, nječłowjeskemu abo ponižowacemu wobchadženju abo chłostanju.

Artikl 6

Kóždy ma prawo, wšudže jako prawakmany připóznaty hyć.

Artikl 7

Wšitcy čłowjekoj su před zakonjom runi a maja b jež diskriminaeije prawo na jenaki škit přez zakon. Wšitey maja pawo na jenaki škit přećiwo kóždej diskriminaciji, kotraž by předležace wozjewjen je zraniła, a přećiwo pobudžen ju k tajkej diskriminaciji.

Artikl 8

Kóždy ma prawo na skutkownu juristisku pomoe pola přislušnych nutłkostatnych sudnistwow přećiwo jednanjam, kotrež jeho jemu po wustawje abo po zakonu přistejace zakładne prawa ranja.

Artikl 9

Nichtó njesmě so swojowólnje zajeć w jatbje džržeć abo z kraja wupokazać.

Artikl 10

Kóždy ma w počne; runoprawosći prawo na to, zo so wo jeho prawach a winowatosćach a wo kóždej přećiwo njemu zapoloženj; chłostanskoprawnej skóřžbje přez njewotwisne a njestronske sudnistwo sprawnje a zjawnje jedna.

Artikl 11

Kóždy chłostajomneho jednanja dla wobskorženy ma prawo na to, jako n jewinowaty plaćić, dołhož njeje jeho wina w zjawnyln jednanju, w kotrymž je wšě za swoje zakitowanje trěbne garantije mět, wotpowědujo zakon jej dopokazana

Nichtó njesmě so dla jednanja abo zanjechnanja něčeho zasudzić, štož njebě w času, hdyž je so to stało, po nutłkokrajnym abo po mjezynarodnym prawje chłostajomne. Runje tak njesmě so žane česće chłostan je wuprajić hač te w času chłostajolnneho jednanja přihrožene chłostanje.

Artikl 12

Nichtó njesmě swojowólnym zapřimnjenjam do swojeho priwatneho žiwjenja, swojeje swójbje, swojeho bydlenja a swojeje korespondency abo nejzakonskim škodam swojeje česće a swojeho mjena wustajeny być. Kóždy ma prawo na juristiski škit přećiwo tajkim zapřimnjenjam a škodam.

Artikl 13

Kóždy ma prawo, so znutłka slata swobodnje pohibować a sej swoje bydlenje swobodnje wuzwolić.

Kóždy ma prawo, kóždy kra; inkluziwn je swój swójski kraj wopuścić a so do swojeho kraja wrócić.

Artikl 14

Kóždy ma prawo, w drunich krajach před přescěhanjom azyl pytać a wužiwać.

Tute prawo njemóže so wužiwać w padže plesćěhanja dla ryzy njepolitiskich złoštnistwow abo jednanjow, kotrež ranja cile a zasady Zjednočenych narodow.

Artikl 15

Kóždy ma prawo na statnu pěstusnosť.

Nikomu njesmě so jeho statna pěstusnosť swojowólnje sćazać ani zaprajić prawo, swoju statnu pěstusnosť změnić.

Artikl 16

Mužojo a žony w ženitwymanej starobje maja bjez wobmjezowanja na zakładze rasy, statne je pěstusnosće abo religije prawo, do mandželstwa .stupić a swójbu založić.

Woni maja jenake prawa při zmandželenju, w mandželstwje a při rozwjazanju mandželstwa.

Zmandželenje smě so jenož w swobodnej a dospołnej přezjednosći přichodnej mandželskeju stać.

Artikl 17

Kóždy ma prawo, sam abo zhromadnje z druhimi wobsydstwo měć.

Nichtó njesmě swojowólnje swoje wobsydstwo zhubić.

Artikl 18

Kóždy ma prawo na swobodu mysłow, swědomja a religije; tute prawo wopřija swobodu, swoju religiju a swój swětonahlad změnić, kaž tež swobodu, swoju religiju abo swój swětonahlad sam abo w znornadnosći z druhimi, zjawnje abo priwatnje přez wučbu, praktikowanje, božu službu a wobkedžbowanjce nabožnych naložkow zwuraznić.

Artikl 19

Kóždy ma prawo na swobodu měnjenja a wuprajenje měnjenja tute prawo wopřija njehaćenu swobodu měnjenja a swobodu, sej njedźiwajo na statne hranicy informacije a ideje ze srědkami kóždehožkuli razu wobstarać, přijimować a dale dawać.

Artikl 20

Kóždy ma prawo na swobodu zhromadźnja a zjednočenja za měrliwe zaměry.

Nichtó njesmě so nuzować, zjednočenstwu přisłušeć.

Artikl 21

Kóždy ma prawo, so při rjadowanju zjawnych naležnosćow swojeho kraja njeposrědnje abo přez swobodnje wolenych zastupjerjow wobdźělić.

Kóždy ma pod jenakimi wuměnjemi prawo na přistup k zjawnym zastojnstwam w swojim kraju.

Wola ludu tworí zakład za awtoritu zjawneje mocy; tuta wola dyrbi so zwuraznić přez so wospjetowace, woprawdźite, powšitkowne a rune wólby, kotrež wotměwaja so z tajnym wotedaćom hłosow abo po tomu runohódnym swobodnym wólnym modusu.

Artikl 22

Kóždy ma jako člon towaršnosće prawo na socialnu wěstotu a móže přez nutřkostatne naprawy a mjezynarodne zhromadne dźěło wobkedžbujo organizaciju a pomocne srědky kóždeho stata wužiwać za swoju dostojnosć a swobodne wuwěće swojeje wosobiny njeparujomne hospodarske, socialne a kulturne prawa

Artikl 23

Kóždy ma prawo na dźěło, na swobodnu wólbu powołanja, na přiměnjene a spokojace dźělowe wuměnjene kaž tež na škit přeciwo bjezděžnosći.

Wšitcy čłowjekojko maja bjcz kóždeje diskriminacije prawo na jenaku mzdu za jenake dźěło.

Kóždy, kiž dźěła, ma prawo na sprawne a přihódne zarunanje dźěła, kotrež jemu a jeho swójbyje čłowjeskej dostojnosći wotpowědowacu eksistencu zawěsća a kotrež ma so, jeli trjeba, z druhimi socialnymi škitnynli napravami dopjelnić.

Kóždy ma prawo, za škit svojich zajimow dźěłarnistwa załožiť a tajkim přistupić.

Artikl 24

Kóždy ma prawo na dźělowe přestawki a swobodny čas inkluziwnje přiměnjene wobmjezowanje dźěloweho časa kaž tež na prawidłowny płaćeny dowol.

Artikl 25

Kóždy ma prawo na swoju strowotu a derjeměće a tu swojeje swójby přiměnjeny žiwjenski standard, inkluziwnje dosahace zežiwjenje, drascenje, bydlenje, lěkarske zastaranje a trěbne socialne poslužby, kaž tež dale prawo na wěstotu w padže bjezděžnosće, chorosće, inwalidity, zwudowjenja staroby abo drugeje straty svojich zežiwjenskich srědkow přez njezawinowane wobstejnosće.

Maćerje a dźěći maja prawo na wosebitu pomoc a podpěru. Wšěm dźěćom, mandželskim a njemandželskim, přisteji jenaki socialny škit.

Artikl 26

Kóždy ma prawo na kubłanje. Wučba dyrbi znajmjeńša w elementarnym abo zakładnym schodženku darmotna być. Elementarna wučba je obligatoriska. Fachowo- a powołanskošulska wučba dyrbi powšitkownje přistupna być, a wysokošulska wučba dyrbi wšěm wotpowědnje jich kmanosćam na jenake wašnje wotewrjena być.

Kubłanje dyrbi na počne rozwiće čłowjeskeje wosobiny a na sylnjenje respektowanja čłowječich prawow a zakładnych swobodow wusměnjene być. Wone dyrbi zrozumjenje, tolerancu a přecelstwo mjez wšěmi ludami a wšěmi rasowymi abo nabožnymi skupinami spěchowac a dźěławosć Zjednočenych narodow za zděrženje měra podpěrować.

Starši maja přenjozjadne prawo družinu kubłanja wuzwolić, kotrež ma so jich dźěćom posrědkować.

Artikl 27

Kóždy ma prawo, so na kulturnym žiwjenju zhronladnosće swobodnje wobdźěleć, so nad wuměłstwami wjeselić a na wědomostnym postupje a jeho wudobyćacn dźěl brać.

Kóždy ma prawo na škit duchownych a matericelnych zajimow, kotrež wurostuja za njeho jako tworiceła z dźěłow wědomosće, literatury abo wuměłstwa.

Artikl 28

Kóždy ma prawo na socialny a mjezynarodny porjad, w kotrymž móža so w tutym wozjewjenju wuprajene prawa a swobody počnje zwoprawdźić.

Artikl 29

Kóždy ma winowatosće napřećo tej zhromadnosći, w kotrež je jeniče móžne swobodne a počne wuwěće jeno wosobiny.

Kóždy podleži pŕi wužiwanju swojich prawow a swobodow jenož tym wobmjezowanjam, kotrež zakon jeničce za tón zaměr pŕedwidži, pŕipóznać a respektowanje prawow a swobodow druhich zawěsćić a sprawnym žadanjam moralki, zjawneho porjada a powšitkowneho derjeměća w demokratiskej towaršnosći wotpowědować.

Tute prawa a swobody njesmedza so w žanym padže w napŕećiwku k cilam a zasadam Zjednočenych narodow wužiwać.

Artikl 30

Ničo w tutym wozjewjenju njesmě so do toho směra wułożować, zo so za stat, za skupinu abo wosobu prawo stwori, tajke džěło wukonjeć abo tajki skutk zwoprawdźić, kiž so na wotstronjenje w tutym wozjewjenju wuprajenych prawow a swobodow měritej.